

A NÉPIRTÁS FOLYTATÓDIK

Az örmények ellen 1915-ben és 1916-ban elkövetett népirtás több mint másfélmillió embert fosztott meg életétől. Ehhez semmi kétség nem fér, ha megnézzük az alábbi számokat a népirtás előtt és után:

Az örmények népességszáma 1914-ben

Örmény tartományok és az Oszmán birodalom egyéb területei: 2 026 000

Kaukázusi Örményország és Oroszország egyéb területei: 2 054 000

Külföldi országok: 390 000

Összesen: 4 470 000

1926-ban az örmények lélekszáma 2 900 000. A tömeggyilkosságok után tíz évvel még mindig 1 570 000 ember hiányzik. Legkevesebb ennyi emberről van szó, de ez a szám korántsem jelenti a maximumot, hiszen nem számol az 1914 és 1926 között eltelt húsz év népességnövekedésének ütemével.

1926 óta az örmények lélekszáma 2 900 000-ról 6 millióra növekedett. Tehát ha nem lett volna népirtás, akkor a világon ma legalább 10 millió örmény élne.

A török hatóságok 1915-ben elkövetett népirtása ma sem ért véget. A mai Törökország belső területein élő örmények fokozatosan elveszítik identitásukat. Ugyanígy a más országokban élő örményekre is az a sors vár - a szovjetunióbeli örményországiak kivételével - hogy lassanként elveszítik kulturális identitásukat. Mindahányszor egy örmény elveszíti identitását, az 1915-ben kitervelt és megindított népirtás gyümölcse érik be.

A népirtás gazdaságilag is súlyosan érintette az örményeket; az Oszmán Birodalomban az örmények minden vagyona (háza, földje stb.) odaveszett.

A tömegmészárlások és kitelepítések miatt az örmények történelmi műemlékeiket is elveszítették. Örményország történelmi műemlékeinek lerombolása is a népirtás egyik következménye volt.

A konstantinápolyi Örmény Patriarkátus statisztikai adatai szerint 1914-ben 210 kolostor és közel 700 apátsági templom működött. A kolostorok fennhatóságán kívüli templomok száma 1639 volt (ezek az adatok az örmény nemzeti egyház vagyonára vonatkoznak; az örmény katolikus és protestáns egyház vagyonát nem tartalmazzák).

Akkoriban több mint száz kolostor élte teljes virágzását. Ezek nem elszigetelt kolostorok voltak, ahol az emberek magukban imádkoztak, hanem a nemzeti hagyományoknak megfelelően kulturális, tudományos és művészeti központokként is működtek. A kolostorokat tehát nemcsak az istentiszteletek helyéül, hanem annál sokkal több célra használták. A múzeumokhoz hasonlóan olyan központok voltak, ahol rengeteg műtárgyat – felbecsülhetetlen értékű ereklyéket, kéziratokat, kőkereszteket és megszámlálhatatlanul sok műtárgyat – tartottak.

A Mus térségében lévő Szent Garabed és Arakelotz kolostor, a Van szomszédságában lévő Varak és Akhtamar kolostor, az Erzerum vilajetben lévő Vank és Garmir Vank kolostor, a szivaszi Szent Nichan, az Isztambul közelében lévő Armash Vank, valamint a vallási központként működő kilikiai katolikoszi székhely mind-mind fontos része az örmény nemzeti vagyonnak.

Meg kell jegyezni, hogy ezek a statisztikák nem tartalmazzák Karsz térségének adatait, amely akkoriban orosz tartomány volt. Amikor a kemalista erők 1920-ban elfoglalták a térséget, Ani és Karsz műemlékei is török kézre kerültek.

1915 és 1923 között több mint ezer örmény templomot és kolostort romboltak földig, 691-et pedig részben elpusztítottak.

A viharos időket átvészelő műemlékek sorsa sem volt sokkal jobb. A jobb állapotban maradt műemlékeket istállókká vagy mecsetekké alakították át, és a seljuk vagy oszmán építészet remekeiként mutatták be őket.